Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Selvitys

13.2.2024

VN/29855/2022
VN/29855/2022-MMM-2

EDUSKUNNAN MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNALLE

Maa- ja metsätalousministeriön selvitys eduskunnan lausumien johdosta asiassa KAA 9/2021 vp Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa

Eduskunta hyväksyi uhanalaisten lajien metsästyksen kieltämistä koskeneen kansalaisaloitteen käsittelyn yhteydessä (KAA 9/2021 vp, EK 47/2022 vp) seuraavat lausumat:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää vesilintujen seurantaa ja kantojen kehittymisen arviointia siten, että käytettävissä olevat tietoaineistot mahdollistavat vesilintujen metsästyksen vuosittaisen säätelyn, ja antaa vesilintujen seurannan kehittämistä koskevan selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö varmistaa mahdollisimman laajan tiedon jakamisen olemassa olevista metsästysrajoituksista ja niiden merkityksestä uhanalaisten lajien suojelussa.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee mahdollisuuksia tehostaa tällä hetkellä uhanalaisimpien vesilintulajien suojelua rajoittamalla metsästystä metsästyslain 38 §:n nojalla nykyistä laajemmin tai parantamalla näiden vesilintukantojen tilaa muilla hoitotoimilla, ja antaa edellä mainittuja toimenpiteitä koskevan selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

Eduskunnan 26.10.2022 päivätty kirjelmä EK 47/2022 vp saapui valtioneuvoston kirjaamoon 3.11.2022.

Valtioneuvosto päätti yleisistunnossa 17.11.2022 merkitä pöytäkirjaan eduskunnan kirjelmän eduskunnan käsittelemän kansalaisaloitteen johdosta ja ryhtyä kirjelmään sisältyvistä lausumista aiheutuneisiin toimenpiteisiin.

Pyydettyinä selvityksinä maa- ja metsätalousministeriö lausuu seuraavaa:

1. Vesilintujen seurannan kehittäminen

Vesilintujen seurannan muodostavat toukokuussa ja kesäkuun alussa suoritettavat parilaskennat ja sen lisäksi osalla parilaskentakohteista heinäkuussa tehtävät poikuelaskennat. Luonnonvarakeskus (Luke) ja Luonnontieteellinen keskusmuseo (Luomus) koordinoivat valtakunnallisia vesilintulaskentoja yhteistyössä BirdLife Suomen ja Riistakeskuksen kanssa.

Käytännössä ensimmäinen vesilintujen parilaskenta suoritetaan noin viikko jäiden lähdön jälkeen ja toinen laskenta pari viikkoa myöhemmin. Koska jäät lähtevät Pohjois-Suomessa myöhemmin, jatkuu laskenta-aika Pohjois-Suomessa noin 3-4 viikkoa pidempään kuin Etelä-Suomessa.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Maa- ja metsätalousministeriö PL 30 00023 Valtioneuvosto	 Hallituskatu 3 A Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001		 kirjaamo.mmm@gov.fi

Poikuelaskennat tehdään heinäkuussa 1.-20.7. Koska vesilintujen metsästys alkaa pääsääntöisesti 20.8., on poikuelaskennasta vain noin kuukausi metsästyksen alkuun. Koska vielä sen jälkeen laskentojen tulosten tallentaminen ja analysointi vievät edelleen merkittävästi aikaa, on tähän saakka vesilintulaskentojen tulokset julkaistu vasta elokuun alussa, jolloin ei ole ollut enää riittävästi aikaa valmistella metsästysrajoituksia 20.8. alkavalle metsästyskaudelle.

Maa- ja metsätalousministeriö on tulosohjauksessaan Luonnonvarakeskuksen osalta sopinut vuodelle 2023 toimenpiteestä: ”Kehitetään vesilintulaskentapisteiden verkostoa sekä kanta-arvioinnin menetelmiä (mallintaminen). Käynnistetään vuosittaista säätelyä tukevan verotusmallin kehittäminen. Osallistutaan vesilintujen seurannan kehittämistä koskevan selvityksen valmisteluun 2023 loppuun mennessä.”

Luonnonvarakeskuksen ministeriölle antamien tietojen mukaan vesilintujen seurannan kehittäminen on ollut viime vuosina aktiivista, ja seurantaan onkin tehty merkittäviä uudistuksia viime vuosien aikana. Näistä merkittävimmät ovat (1) Luken ja Luomuksen vesilintuseurantojen yhdistäminen ja sähköisen tietojärjestelmän kehittäminen laji.fi-portaaliin vuonna 2020, (2) Vesilintupisteiden laskentatilanteen tarkastelun mahdollistava karttapalvelu https://rpubs.com/vesilintuseuranta/laskentakartta, 2021- (3) Alueellisten laskentatulosten laskenta 2021-, (4) laskentatulosten indeksien julkaisu Luonnonvaratiedot.fi -palvelussa 2021-, (5) Indeksien laskenta-analyysin uudistaminen (MCMC-mallinnus 2022-), (6) parikohtaisen poikastuoton indeksien laskenta ja julkaisu 2022-, (7) Tulosten julkaisu Luken julkaisusarjassa 2022-, (8) vesistötyyppikohtaisen indikaattorin laskenta 2022- ja (9) mallinnuskoodin modularisointi analyysien nopeuttamiseksi 2023-.

Luonnonvarakeskuksen keskeiset kehittämiskohteet vuodesta 2023 eteenpäin ovat laskentapisteverkoston kehittäminen ja kanta-arviot sekä verotusmallit vesilinnuille.

Laskentapisteverkoston kehittäminen edellyttää sitä, että vesistötiedot tunnetaan riittävällä alueellisella tarkkuudella. Tavoitteena on, että laskennat kattaisivat sekä valtakunnallisesti että alueellisesti riittävän otoksen erilaisista vesistötyypeistä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Lukella on käynnistetty koko maan kattavan vesistötietokannan (GIS) laadinta, ja työ on hyvässä vauhdissa.

Vuosittaiset vesilintujen laskentatiedot ovat oleellisia, jotta metsästysasetuksella voidaan säädellä riistasorsien verotusta. Verotusmallien kehittämisessä on tunnistettavissa seuraavat haasteet: (a) ajallinen haaste: poikuelaskennat tehdään heinäkuussa, minkä vuoksi tulokset eivät ehdi jo kesäkuussa laadittavan metsästysasetuksen tueksi, (b) muuttokäyttäytymisen aiheuttama haaste: lajista ja ajankohdasta riippuen riistasorsien metsästys kohdistuu tuntemattomin osuuksin Suomessa pesivään ja läpimuuttavaan kantaan; lisäksi Suomessa pesivään kantaan kohdistuu verotusta muutto- ja talvehtimisalueilla, ja (c) metsästyskuolevuuden arvioimisessa on paljon epävarmuutta.

Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan verotusmallien kehittämiseen on käytännössä neljä vaihtoehtoa, joita voidaan järkevin osin toteuttaa yhtäaikaisesti resurssien määrittämissä rajoissa: 1) Parilaskentojen analysointi ja tulosten raportointi kesäkuussa, (2) Ennustava mallinnus, (3) Muuttoreittitason kannanhoitosuunnitelma tai (4) Kansallinen kannanhoitosuunnitelma.

(1) Parilaskentojen analysointi ja tulosten raportointi kesäkuussa. Analyysit tehdään heti tuoreeltaan kesäkuussa, ja toimitetaan viipymättä ja ilman varsinaista julkaisuprosessia asetusluonnoksen laatimisen tueksi. Vahvuutena tässä vaihtoehdossa ovat nopea tiedon saanti ja melko kevyt toteutus. Heikkoutena on se, että kesällä laskettu parimäärä ei välttämättä ennusta tarkasti poikasten kokonaismäärää ja siten metsästettävän kannan kokoa. Tätä ennustavuutta voidaan olemassa olevan aineiston perusteella testata alkuvuodesta 2024.

(2) Ennustava mallinnus. Vesilintujen syyskantojen (aikuiset + poikaset) mallipohjainen ennustaminen voisi perustua kevään parilaskenta-aineistoon sekä Suomen kevään ja alkukesän sääolosuhteisiin, ja lisäksi siinä hyödynnettäisiin per capita -poikastuottomallin tuottamia tietoja. Tämä vaihtoehto siis tuottaisi jo kesäkuussa arvion syksyn kokonaiskannasta asetusluonnoksen laatimisen tueksi, mikäli malliennusteiden luotettavuus osoittautuisi riittäväksi. Ennusteen epävarmuus on luultavasti melko suuri, koska se sisältää sekä parimäärän että per capita -poikastuoton epävarmuudet. Tätä ennustavuutta voidaan olemassa olevan aineiston perusteella testata alkuvuodesta 2024 saatavilla olevien resurssien puitteissa.

(3) Muuttoreittitason kannanhoitosuunnitelma. Pitkäaikaisena tavoitteena on syytä pitää sitä, että vesilintujen populaatioiden eri alueilla tapahtuvat kanta-arviot, metsästyskuolevuus ja esim. talviolosuhteet yhdistetään koko muuttoreitin populaatioiden statuksen arviointiin ja sen pohjalta laaditaan populaatioiden tavoitetaso, jota säädellään mm. kansallisten metsästyskiintiöiden avulla.

Tämä vaatii Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000, jäljempänä AEWA-sopimus) tasolla tehtäviä merkittäviä toimia.

(4) Kansallinen kannanhoitosuunnitelma. Muuttolintujen populaatioihin kohdistuu paineita laajoilla valtioiden rajat ylittävillä alueilla. Tämän vuoksi kansallisen (adaptiivisen) kannanhoitosuunnitelman laatiminen ei ole optimaalinen vaihtoehto. Yksi lähestymistapa voisi olla perustaa verotusmallin rakentaminen yhdistettyyn populaatiomallinnukseen (engl. integrated population modeling, IPM), jossa demografiset tekijät osittain saataisiin aineistoista, ja osittain kirjallisuudesta, ja esim. metsästyksen aiheuttaman lisäkuolevuuden vaikutuksia voitaisiin mallintaa. Vuosina 2023–2024 käynnistyy Lukessa kaksi laajaa ulkopuolisella rahoituksella toteutettavaa tutkimushanketta (EU Horizon: HABITRACK: Tracking Migratory Birds for Habitat Conservation (M. Piha) & Suomen Akatemia: Uhanalaisten saalislajien suojelu petoja huijaamalla: Petojen käyttäytymisestä peto-saalis-suhteen dynamiikkaan, ProDec (A. Lindén), joissa kummassakin on osatavoitteina vesilintujen demografisten tekijöiden (kuolevuus, kryptinen kuolevuus, metsästyskuolevuus, pesintämenestys, elinympäristöjen vaikutus) tutkiminen. Näissä hankkeissa kertynyttä tietoa ja menetelmällistä osaamista olisi luontevaa hyödyntää IPM-pohjaisen verotusmallin kehittämisen kanssa synergiassa. Hankkeiden tuloksia on odotettavissa muutamien vuosien kuluttua. IPM pohjainen verotusmallin kehittämistyö edellyttää erillistä rahoitusta.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että ylipäätään vesilintujen metsästyksen rajoitusmekanismit vaativat vielä lisää kehitystyötä. Maa- ja metsätalousministeriö pitää tarpeellisena hyödyntää tässä kehitystyössä Suomen riistakeskuksen ja erityisesti sen Kestävä metsästys –tiimin asiantuntemusta. Metsästyslain 38 § mahdollistaa hyvin joustavasti tarkkarajaiset ja oikeasuhtaiset metsästysrajoitukset erilaisilla säätelymekanismeilla. Esimerkiksi paikkalintuina vuoden ympäri elävien metsäkanalintujen metsästyksen rajoittamisessa käytettävät metsästyskauden pituuden lyhentämiseen perustuvat rajoitukset eivät sellaisenaan ole kuitenkaan sovellettavissa muuttavien vesilintujen metsästykseen.

Maa- ja metsätalousministeriön valmistelee vuodelle 2024 jo aiemmin budjetoiduista Tutkimus ja kehittäminen –määrärahasta 50 000 euron kohdentamista Luonnonvarakeskukselle vesilintuseurantojen kehittämiseen, joilla on tarkoitus kehittää edellä esitettyjä vaihtoehtoja 1 ja 2. Vesilintujen vuosittaisen seurannan kehittäminen edellyttää myös vapaaehtoisten laskijoiden verkoston toiminnan tukemista ja kannustamista muun muassa kannustavalla viestinnällä ja palautteella.

Maa- ja metsätalousministeriö edistää kevään parilaskentojen perusteella tehtävän kanta-arvion aikaistamista kesäkuulle, mikä mahdollistaisi arvioida kantojen muutoksia ja mahdollisesti tarpeellisia metsästysrajoituksia vielä ennen metsästyskauden alkamista. Kesäkuussa käynnistettävä ministeriön asetuksen valmistelu aiheuttaisi kuitenkin haasteita valmistelun ja kuultavien tahojen henkilöresurssien osalta. Vuosittaisen metsästyksen säätelyn edistämisessä otetaan huomioon myös tarve kattavalle viestinnälle valmisteluprosessista ja ennen metsästyskautta mahdollisesti päätettävistä uusista säännöksistä metsästäjille, mihin on myös varattava riittävästi resursseja ja aikaa.

Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan vielä tällä hetkellä ja ainakaan lähivuosina ei ole edellytyksiä ottaa ministeriön asetuksen valmistelussa huomioon myös heinäkuussa poikuelaskentojen tuloksia ennen lausuntokierrosta, koska poikuelaskentojen tulosten tallentaminen ja analysointi sekä asetusehdotuksen valmistelu, lain edellyttämät kuulemismenettelyt ja asetuksen viimeistely ministeriössä päätöksen tekoa varten sekä päätöksen tehokas tiedottaminen metsästäjille vielä ennen metsästyskautta vaativat kokonaisuutena pidemmän ajan. Ensivaiheessa näitä poikuelaskennan tietoja voitaisiin kuitenkin hyödyntää informaatio-ohjauksessa vielä ennen vesilintujen metsästyskauden alkua.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan on tärkeää myös edistää koko muuttoreitin metsästyksen kestävyyden varmistamista Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000, jäljempänä AEWA-sopimus) puitteissa. AEWA-sopimuksen metsästyksen sallimista säätelevä liite (liite 3:n taulukko 1) päivitetään joka kolmas vuosi sopimuksen osapuolikokouksissa uusimpien kanta-arvion perusteella. Mikäli riistavesilintujen kantojen taantumista ei saada pysäytettyä, ne uhkaavat siirtyä ennen pitkää tiukempaan suojeluluokitukseen, joka kieltäisi niiden metsästyksen (sarake A).

2. Tarkastelu mahdollisuuksista tehostaa tällä hetkellä uhanalaisimpien vesilintulajien suojelua rajoittamalla metsästystä metsästyslain 38 §:n nojalla nykyistä laajemmin tai parantamalla näiden vesilintukantojen tilaa muilla hoitotoimilla

Vuoden 2023 metsästyskaudella olivat voimassa aiemmin annetut maa- ja metsätalousministeriön asetukset punasotkan metsästyksen kieltämisestä kokonaan ja allin sekä haahkan metsästyksen rajoittamisesta osittain:

- MMM:n asetus punasotkan metsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2021–2024 (594/2021), joka on voimassa 31.7.2024 saakka.

- MMM:n asetus allin metsästyksen rajoittamisesta metsästysvuosina 2021–2024 (592/2021), joka on voimassa 31.7.2024 saakka.

- MMM:n asetus haahkan metsästyksen rajoittamisesta (314/2022), joka on voimassa 31.12.2024 saakka.

Maa- ja metsätalousministeriö on antanut vuonna 2023 uusia metsästyksen rajoituksia ministeriön asetuksilla:

- MMM:n asetus nokikanan metsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2023–2026 (903/2023), joka on voimassa 31.7.2026 saakka.

- MMM:n asetus vesilintujen hämärämetsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2023–2026 (905/2023), joka on voimassa 31.7.2026 saakka.

- MMM:n asetus merihanhen metsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2023–2026 (901/2023), joka on voimassa 31.7.2026 saakka.

- MMM:n asetus metsähanhen metsästyksen kieltämisestä metsästysvuonna 2023–2024 (902/2023), joka on voimassa 31.7.2024 saakka.

Toisaalta tukkakoskelon metsästyskielto kumottiin MMM:n asetuksella (904/2023) kannan tilan parantumisen johdosta. Tukkakoskelon suojeluluokitusta muutettiin AEWA-sopimuksessa niin, että sen metsästys voidaan nyt sallia. Metsästyslain 38 §:n mukaan, jos riistaeläinlajin kanta voimistuu elinvoimaiseksi, ministeriön asetuksella säädetty rajoitus tai kielto tulee kumota ennen määräajan päättymistä.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti keväällä 2022 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan ehdotus vastuullisen vesilintumetsästyksen ja riistalintutarhauksen strategiaksi (VN/11484/2022). Työryhmän toimikausi oli 16.5.2023-31.12.2022. Työryhmän ehdotus julkaistiin maaliskuussa 2023 ja sen on saatavilla ministeriön verkkosivuilla: Vastuullisen vesilintujen metsästyksen ja riistalintutarhauksen strategia – työryhmän ehdotus. Työryhmän ehdotukseen sisältyy kaksi eriävää mielipidettä.

Työryhmän ehdotukset tavoitteiksi ja toimenpiteiksi:

Työryhmä ehdotti, että riistavesilintulajien osalta EU:n biodiversiteettistrategian mukaiseksi elvyttämistavoitteeksi tulisi asettaa epäsuotuisalla tasolla olevien vesilintulajien kannan kehityksen kääntäminen pääsääntöisesti selvästi positiiviseksi vuoteen 2030 mennessä. Tämä edellyttää ryhtymistä päättäväisiin toimenpiteisiin. Toimenpiteistä keskeisimmät ovat heikentyneiden elinympäristöjen parantaminen ja metsästyksen säätely. Elinympäristöjä hoidettaisiin SOTKA-hankkeen ja Helmi-ohjelman toimenpiteiden mukaisesti: lintuvesien kunnostaminen ja hoito, kosteikkojen perustaminen, pesimärauhan turvaaminen tehokkaalla vieraspetotorjunnalla sekä riittävän laajan levähdysalueverkoston luominen. Toinen keskeinen toimenpidekokonaisuus on metsästyksen säätely: vesilintujen ravintohoukuttimen avulla tapahtuvan metsästyksen rajoittaminen sekä kannan tilan ja vaihteluiden mukaan sopeutuvan metsästyksen säätelyn kehittäminen. Metsästyksen säätely on keinoista nopeimmin vaikuttava.

Työryhmän ehdotuksen ongelma-analyyseissä ja kehittämistarpeissa ehdotetaan, että harrastusmetsästyksen ohjaamisessa on tarpeen korostaa saalismäärien välttämätöntä rajoittamisen tarvetta kantojen taantuman pysäyttämiseksi. Harrastusmetsästyksen tulisi valtaosin perustua luonnonvaraisiin riistakantoihin ja jatkossa kohtuullisiin saalismääriin. Metsästyksen tulisi perustua metsästäjän osaamiseen, kuten riistan elintapojen ja –alueiden tuntemiseen eikä ympäristövaikutuksiltaan ongelmallisiin keinotekoisiin ravintohoukuttimiin. Työryhmän mukaan kieltämällä ravintohoukuttimen käyttö metsästyksessä ei metsästystä tarvitsisi kieltää miltään taholta kokonaan ja vesilinnut jakautuisivat maisematasolla tasaisemmin ja siten myös saalit jakautuisivat metsästäjien kesken tasapuolisemmin. Viljaruokintahoukuttelun sijaan riistanhoitotoimenpiteet tulisi suunnata pitkäjänteiseen poikue-elinympäristöjen hoitoon, joka tuottaa luontaista ravintoa vesilinnuille.

Suomessa tapahtuva metsästys kohdistuu sekä kotimaassa pesivään, että syksyllä maamme kautta muuttaviin, muualla pesiviin kantoihin. Metsästyksen kestävyyden arvioinnissa olisi pesimäkannan

säilymisen lisäksi selvitettävä myös metsästyksen kohdistumista Suomen kautta muuttaviin kantoihin. Työryhmän ehdotuksen mukaan metsästyksessä on tarpeen rajoittaa keinotekoisen ravintohoukuttimen käyttöä, jotta estetään liian tehokas metsästys, perusteeton vesistöjen kuormitus ja vesilintujen houkuttelu levähdysalueiden ulkopuolelle luonnottoman suuriin ja eläintautien leviämisen kannalta riskejä lisääviin pistemäisiin tihentymiin.

Työryhmän ehdotuksen mukaan luonnonvaraisten vesilintukantojen elvyttäminen on välttämätöntä myös kaupallisen metsästyksen elinkeinomahdollisuuksien turvaamiseksi pitkällä aikavälillä. Riistatalouden elinkeinotoiminnassa olisi tärkeää tunnistaa entistä kestävämpiä kaupallisen metsästyksen järjestämisen keinoja, mikä varmistaisi jatkuvuutta ja edistäisi vakaampaa toimintaympäristöä. Luonnonvaraisten vesilintujen kaupallisten metsästysmahdollisuuksien tarjoamisen tulisi perustua luonnonvaraista ravintoa tuottavien kosteikkojen perustamiseen ja hoitoon sekä metsästäjän osaamiseen ja kohtuullisiin saalismääriin eikä luonnonvaraisen kannan houkutteluun keinotekoisen ravintohoukuttimen avulla muilta alueilta.

Työryhmän ehdotuksen mukaan vesilintujen tautiriskejä tulee pyrkiä estämään myös kaupallisessa istutettujen vesilintujen metsästyksessä. Metsästysmahdollisuuksia elinkeinona järjestävillä yrittäjillä on erilaiset mahdollisuudet (maastot, rakenteet, ammattitaito) järjestää käytännön metsästystilanteet, joten niille voitaisiin myös asettaa erilaisia vaatimuksia ja myös sallia erilaisia elinkeinomuotoisen metsästyksen järjestämistä tukevia riistanhoitomuotoja kuten istutettujen lintujen metsästyksessä sallia pyyntilupajärjestelmällä ravintohoukuttimen käyttäminen, kunhan siihen liittyvät eläintautien leviämisen riskit ja vaikutukset luonnonvaraiseen lintukantaan voidaan rajoittaa kestävälle tasolle.

Työryhmän mukaan maa- ja metsätalousministeriön riistahallinnon vastuulla olevien riistavesilintulajien osalta EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti tavoitteeksi asetettaisiin epäsuotuisalla tasolla olevien vesilintulajien kannan kehityksen kääntäminen pääsääntöisesti selvästi positiiviseksi vuoteen 2030 mennessä ryhtymällä päättäväisiin toimenpiteisiin. Kannankehitys käännetään selvästi positiiviseksi vuoteen 2030 mennessä: sinisorsa, tavi, haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi, telkkä, tukkasotka, tukkakoskelo ja nokikana. Kannankehitys käännetään vakaaksi vuoteen 2030 mennessä: punasotka, haahka ja alli. Näiden lajien kannanhoidossa tarvitaan myös vahvaa kansainvälistä yhteistyötä allin ja haahkan KV-hoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Työryhmä tarkasteli ehdotuksessaan kantojen taantuman pysäyttämisen edellyttämiä metsästysrajoituksia. Metsästyslain 38 § mahdollistaa metsästyksen kieltämisen osittain tai kokonaan kolmen vuoden määräajaksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Työryhmän mukaan yksittäisten lajien metsästyskieltojen asettamisessa on kuitenkin otettava huomioon EU:n lintudirektiiviä koskeva oikeuskäytäntö ja tulkintaohje (Euroopan komissio 2008) ja toisiaan muistuttavien lajien rauhoitusta harkittaessa kiinnitettävä huomiota myös lajista erehtymisen vaaraan. Tulkintaohjeessa ohjataan siksi lajista erehtymisen vaaran minimoimiseksi metsästettävien lajien ryhmittelyyn toisiaan muistuttavien lajien ryhmiin, joilla olisi oltava yhtenäiset metsästysajat.

Kaikkien taantuvien puolisukeltajalajien lajikohtaisten metsästyksen totaalikieltojen laajentaminen direktiivin tulkintaohjeen mukaan koko toisiaan muistuttavien lajien ryhmän kattavaksi voisi johtaa käytännössä sorsastuksen totaalikieltoon, ellei voida osoittaa, että lajista erehtymisen vaara ei estä taantuvien lintulajien täyttä suojelua. Tässä vaiheessa sorsastuksen totaalikielto olisi kuitenkin vielä vältettävissä käyttämällä tehokkaita muita metsästyksen rajoituskeinoja.

Työryhmän mukaan punasotkan metsästyskieltoa tulisi jatkaa, samoin nokikanan metsästys olisi perusteltua kieltää kokonaan.

Työryhmä ehdottaa, että maa- ja metsätalousministeriö arvioi voimassaolevien lajikohtaisten metsästyskieltojen ja -rahoitusten jatkamisen ja uusien rajoitusten tarvetta vuosittain.

Edelleen työryhmä ehdotti, että ensivaiheessa erityisesti taantuvien puolisukeltajasorsien metsästysverotusta rajoitetaan tiukasti, esim. noin 50 % nykyiseen tasoon nähden vuosina 2023-2026

Koska myös yleisimmät metsästettävät sorsalajit taantuvat: sinisorsan parimäärän indeksi on 10 vuoden jaksolla tarkasteltuna -13 % ja tavilla -19 %, tavin ollessa myös EU-tasolla taantuva, tarvitaan myös yleisimpien saalislajien merkittävä metsästysverotuksen kevennys kantojen kääntämiseksi nousuun.

Työryhmän ehdotuksen mukaan metsästysverotusta kevennettäisiin ensivaiheessa pysyvillä liian tehokkaan pyyntimenetelmän rajoituksella ja sen lisäksi kannanvaihteluihin sopeutuvalla metsästyksen säätelyllä, jonka avulla kannan elvytysvaiheessa säädettäisiin myös tiukemmat rajoitukset. Sen jälkeen, kun kantojen kehityssuunta on saatu kääntymään nousuun, metsästystä voitaisiin lisätä kannanvaihtelun mukaan sopeutuvasti.

Työryhmä ehdotti keinotekoisen ravintohoukuttimen käytön rajoittamista metsästyksessä. Työryhmän ehdotuksen mukaan metsästyslakia muutettaisiin siten, että vesilintujen metsästyksessä ravintohoukuttimen käyttö edellyttäisi pyyntilupaa. Pyyntilupajärjestelmän avulla ravintohoukuttimien sijaintiin, levähdysalueiden toimintaan sekä saalismääriin liittyvät riskit voitaisiin ennalta hallita sekä luonnonvaraisten kantojen edellyttämän suojelun, että eläintautien leviämisen näkökulmasta.

Työryhmä ehdotti, että vesilintujen metsästykseen kehitetään ja otetaan käyttöön tuoreeseen riistalaskentatietoon perustuva kannanvaihteluiden mukaan sopeutuva metsästyksen säätelyjärjestelmä. Työryhmän ehdotuksen mukaan sopeutuva säätely toteutettaisiin metsästäjäkohtaisten saaliskiintiöiden avulla. Metsästäjäkohtainen saaliskiintiö säädettäisiin koskemaan sinisorsan ja tavin yhteenlaskettua saalismäärää ja sen lisäksi erikseen muiden puolisukeltajien lajiryhmän (haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi) yhteenlaskettua saalismäärää vuorokaudessa.

Kantojen elvyttyä elinvoimaisiksi voisi metsästyksen eettiset periaatteet ja kohtuullisen saalismäärän tavoitteen huomioon ottava päiväkiintiö olla suurempi ja joustavampi. Elinkeinomuotoisessa kaupallisessa metsästyksessä, joka perustuu istutettujen lintujen metsästykseen, voitaisiin poiketa metsästäjäkohtaisesta saaliskiintiöstä esimerkiksi siten, että ravintohoukuttimen käyttöön myönnettyyn pyyntilupaan liitetään lupa, jonka nojalla etukäteen ilmoitettuun istutettujen lintujen määrään suhteutettua saalismäärää ei laskettaisi metsästäjäkohtaiseen saaliskiintiöön.

Työryhmän ehdotuksen mukaan saaliskiintiöiden käyttö metsästyksen säätelymekanismina edellyttäisi, että lainsäädäntö tarjoaisi tehokkaat keinot niiden valvontaan.

Työryhmä tarkasteli ehdotuksessaan kantojen taantuman pysäyttämisen edellyttämiä elinympäristöjen hoitotoimenpiteitä. Työryhmä ehdotti, että vesilintujen riistanhoidossa siirryttäisiin viljaruokinnan sijaan luonnon monimuotoisuutta lisäävien poikastuottoalueiden perustamiseen ja hoitoon. Metsästysmahdollisuuksien säätelyllä ohjataan riistanhoitoa kannustavasti luonnon monimuotoisuutta parhaiten lisäävien tuottavien poikueympäristöjen perustamiseen. Keinotekoisen ravintohoukuttimen käytön rajoittaminen kannustaisi perustamaan ja hoitamaan luonnollista ravintoa tuottavia poikueympäristöjä, sillä nämä olisivat myös parhaita metsästysalueita.

Työryhmän ehdotuksessa keskeisiä toimenpiteitä olisivat heikentyneiden elinympäristöjen parantaminen SOTKA-hankkeen ja Helmi-ohjelman toimenpiteiden mukaisesti: lintuvesien kunnostaminen ja hoito, kosteikkojen perustaminen, pesimärauhan turvaaminen tehokkaalla vieraspetotorjunnalla sekä riittävän laajan levähdysalueverkoston luominen.

Työryhmä ehdotti myös, että Suomi ottaisi aktiivisen roolin kansainvälisessä yhteistyössä.

Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota työryhmän ehdotuksen mukaisesti, että Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000, jäljempänä AEWA-sopimus) metsästyksen sallimista säätelevä liite (liite 3:n taulukko 1) päivitetään joka kolmas vuosi sopimuksen osapuolikokouksissa uusimpien kanta-arvion perusteella. Mikäli riistavesilintujen kantojen taantumista ei saada pysäytettyä, ne uhkaavat siirtyä ennen pitkää tiukempaan suojeluluokitukseen, joka kieltäisi niiden metsästyksen (sarake A). Suomi edistää sekä EU:ssa että AEWA-sopimuksen puitteissa kehitettävää koko muuttoreitin kannan tilaan ja vaihteluihin sopeutuvaa metsästyksen säätelyä yhdistettynä etenkin taantuvien vesilintujen elinympäristöjen suojeluun, ennallistamiseen ja hoitoon, jotta kantojen elpyminen ja metsästysverotuksen kestävyys voidaan varmistaa koko muuttoreitin kaikissa eri maissa. AEWA-sopimuksessa kannanvaihteluihin sopeutuvaa metsästyksen säätelyä on kehitetty toistaiseksi pisimmälle Euroopan hanhikantojen hoidon alustan (European Goose Management Platform, EGMP) ja työryhmän (European Goose Management International Working Group, EGMP IWG) puitteissa.

Maa- ja metsätalousministeriö edistää AEWA-sopimuksen puitteissa metsähanhen, merihanhen, allin ja haahkan kansainvälisten hoitosuunnitelman toimeenpanemista ja koko muuttoreitin kattavan metsästyssäätelyjärjestelmän kehittämistä. Yhtenä kehityssuuntana Euroopan hanhikantojen hoidon alustaa ja työryhmää voitaisiin edelleen laajentaa laajemmaksi muidenkin riistavesilintulajien metsästyksen kestävyyden varmistavaksi toimintamalliksi. Tämä edellyttää kuitenkin rahoituspohjan merkittävää vahvistamista.

Työryhmän mukaan Suomen kannattaa tukea myös EU:n taantuvien lajien työryhmän työssä mahdollisimman paljon yhteistyötä AEWA-sopimuksen kanssa. Pitkän aikavälin visiona AEWA-sopimuksen kehittämä kannanvaihteluihin sopeutuva metsästyksen säätelyjärjestelmä voisi kehittyä entistä kattavammaksi, jolloin se voisi auttaa joustavoittamaan metsästysrajoituksia tarpeen mukaan myös EU:ssa.

AEWA:ssa luotua kannan tilan ja vaihteluihin sopeutuvan hanhien metsästyksen säätelyjärjestelmän kaltaista mallia tulisi kehittää laajemman lajijoukon kattavaksi. Tällä hetkellä ei ole olemassa

vuosittaisia kanta-arvioita ja verotussuunnitelmia yleisimmille metsästettäville puolisukeltaja- tai sukeltajasorsille muuttoreittitasolla. Suomi tukee myös kansainvälisesti vesilintujen elinympäristöjen suojelua ja ennallistamista.

Vesilintukantojen hoidossa muut pohjoismaat ovat myös keskeisen tärkeitä yhteistyökumppaneita, joiden kanssa tavoitellaan tiiviimpää yhteistyötä, erityisesti Tanskan ja Ruotsin kanssa. Viime vuosina muuttavien vesilintujen suojelusopimukset ja EU:n direktiivien toimeenpanoa käsittelevät työryhmät ja metsästyksen säätelyn kehittäminen on lisännyt merkittävästi työtä ja myös resurssien tarvetta maa- ja metsätalousministeriössä, mikä rajoittaa mahdollisuuksia kehittää kansainvälistä yhteistyötä.

Ministeriön toimenpiteet lainsäädännön kehittämiseksi tarkastelun perusteella

Maa- ja metsätalousministeriö on toteuttanut työryhmän ehdotuksista lainsäädännön muutoksia koskevista työryhmän yksimielisistä ehdotuksista ministeriön asetuksilla jo 1.8.2023- alkaneelle metsästysvuodelle toteutettavissa olleet nokikanan metsästyksen kiellon metsästysvuosille 2023-2026 ja vesilintujen hämärämetsästyksen kiellon metsästysvuosille 2023-2026.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi teettänyt vesilintujen viljaruokintametsästyksestä erillisen selvityksen, josta ilmenee merkittävää uutta tietoa viljaruokinnan käytöstä vesilintujen metsästyksessä.

Muista työryhmän lainsäädäntömuutosehdotuksista ei maa- ja metsätalousministeriössä ole tehty päätöksiä valmistelun käynnistämisestä. Maa- ja metsätalousministeriön on tarkoitus viimeistellä vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategia vuoden 2024 aikana.

Elinympäristöjen hoitotoimenpiteiden rahoitus

Työryhmän ehdottamia elinympäristöjen hoitotoimenpiteitä toteutetaan valtion talousarvion määrärahojen puitteissa. Valtion vuoden 2024 talousarviossa on lisätty momentille 30.40.50 Riistatalouden edistäminen 1,0 milj. euroa Helmi-elinympäristöohjelman jatkamiseen. Määräraha on tarkoitus käyttää heikentyneiden elinympäristöjen parantamiseen SOTKA-hankkeen ja Helmi-ohjelman toimenpiteiden mukaisesti: lintuvesien kunnostaminen ja hoito, kosteikkojen perustaminen, pesimärauhan turvaaminen tehokkaalla vieraspetotorjunnalla sekä riittävän laajan levähdysalueverkoston luominen.

Lisäksi hallitus on päättänyt vuosia 2025-2027 koskevan julkisen talouden suunnitelman neuvotteluissa 19.-20.9.2023 määrärahan lisäyksestä momentille 30.40.50 Riistatalouden edistäminen Helmi-elinympäristöohjelman jatkamiseen 1,0 milj. euroa vuosittain vuosina 2025-2027.

Kehyksissä olevalla 1,0 milj. euron rahoituksella pyritään turvaamaan muiden SOTKA-hankkeen elinympäristötoimien osana nykyinen vieraspetojen tehopyynti 72 lintuvesialueella, mutta rahoitus ei riitä vieraspetopyynnin laajentamiseen työryhmän ehdottamalla tavalla 70 uudelle alueelle. Vieraspetopyynnin laajentaminen 70 uudelle lintuvedelle edellyttäisi lisärahoitusta. Lisäksi Suomen metsästäjäliiton Mökkiläiset vieraspetopyyntiin hanke jatkuu vuoden 2024 loppuun ja maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut muutamia riistanhoitoyhdistysten vieraspetojen tehopyyntihankkeita sisävesistöissä. Myös Helmi-ohjelman Kunta- ja järjestöhelmin kautta rahoitetuissa hankkeissa sekä Helmikeskittymä-hankkeissa on mukana vieraspetojen tehopyynti.

Ministeriön vahvistamassa Julkisen riistakonsernin strategiassa vuosille 2023 – 2030 yhtenä strategisena päämääränä on, että ”perustamme metsästyksen luonnonvaraiseen riistaan ja ohjaamme metsästäjiä kohtuullisiin saalismääriin, riistan arvostamiseen sekä tutkimukseen perustuvaan riistanhoitoon.” Edellä mainittu on linjassa työryhmän ehdotuksen kanssa. Edelleen riistakonsernin strategiassa on nostettu tämän hallituskauden aikana yhdeksi resurssien puitteissa jalkautettavaksi painopisteeksi riistalajien elinympäristöjen tilan ja luonnon monimuotoisuuden parantaminen maa- ja metsätalouskäytössä olevilla alueilla metsän- ja maanomistajia kannustavilla ja vapaaehtoisilla toimenpiteillä, jotka toteuttavat myös EU:n biodiversiteettistrategiaa ja ennallistamistavoitteita. Yksi strategian painopiste on myös vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategian toteuttaminen sekä kansainvälinen yhteistyö vesilintukantojen metsästyksen säätelyn kehittämisessä kannan tilaan ja vaihteluihin sopeutuvaksi ja elinympäristöjen hoidossa vesilintujen muuttoreitin tasolla. Riistakonsernin strategia ja siihen liittyvä yhteistyö tehostaa riistapolitiikan johtamista sekä riistakonsernin toimijoiden toiminnan suunnittelua. Strategia myös tukee virastojen ja laitosten tulosohjausta. Riistakonserniin kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön luonnonvaraosasto, Suomen riistakeskus, riistanhoitoyhdistykset, Luonnonvarakeskus, Metsähallitus ja Ruokavirasto.

Osastopäällikön sijaisena, hallitusneuvos	Vilppu Talvitie
Erityisasiantuntija	Janne Pitkänen

Jakelu Asiakirjatoimisto@eduskunta.fi

Tiedoksi Maa-jametsatalousvaliokunta@eduskunta.fi

VN/29855/2022-MMM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Pitkänen Janne 91214355J	Talvitie Vilppu 91213731D
2024-02-13	2024-02-13